

WOODS OF NORWAY

Skognæringa i et fremtidsperspektiv

*Forslag fra skoggruppa nedsatt av
Arbeiderpartiets Stortingsgruppe*

 Arbeiderpartiet.no

INNLEDNING

SKOG ER VÅRT «GRØNNE GULL», OG EN MILJØVENNLIG
ENERGIKILDE FOR FRAMTIDA. [...] UTVIKLING AV POLITIKK
OG VIRKEMIDLER RETTET MOT SKOGBRUKET MÅ HA SOM
OVERORDNET MÅL Å ØKE VERDISKAPINGEN I SKOGBRUKET
OG FREMME VIDEREUTVIKLING AV EN MER ROBUST
TREBASERT INDUSTRI.

Forslag til partiprogram, Arbeiderpartiet 2013

I 2011 sysselsatte skog- og trenæringen 35.000 personer, som fordelte seg om lag slik:

- ❖ 9 500 i skogbruket
- ❖ 19 000 innen trelast – og treindustrien
- ❖ 5 000 innen produksjon av papir og papirvarer
- ❖ 1500 innen biokjemi og bioenergi

Kilde: Menon/Soliditet/SSB

Den dagsaktuelle situasjonen for skognæringen i Norge er svært kritisk og utfordrende.

Utviklingen innenfor produksjon av cellulose, tremasse, papir, kartong, plater

(treforedlingsindustrien) er nå så negativ at hele den industrielle etterspørsel etter skogsvirke kan bli borte i store deler av landet. Dette påvirker hele verdikjeden.

Den norske treforedlingsindustrien er en del av en global industri. Papiretterspørselen i

Europa er blitt redusert de senere årene som følge av finanskrisen og lav økonomisk vekst,

men også ved at konsumentene i økende grad benytter elektroniske medier som nyhets- og

informasjonskilde. Europeisk treforedlingsindustri har de senere årene vært preget av overkapasitet med påfølgende prispress, omstillinger og nedleggelse. Det at norsk produksjon i betydelig grad er innrettet mot avis- og magasinpapir, har gjort industrien særlig sårbar for konjunktur- og strukturendringer i de europeiske markedene. Dette til tross så er kompetanse- og utviklingsmiljøet innenfor mange produktområder helt i toppklasse.

Denne rapporten har som mål å avdekke muligheter og foreslå konkrete tiltak for å bedre mulighetene for få en robust og framtidretta skognæring som kan prege utviklingen i hele landet. Rapporten har vi valgt å kalle *Woods of Norway – Skognæringa i et framtidsperspektiv*. Tiltakene som foreslås er ment å underbygge partiprogrammets klare visjoner om en robust skognæring i Norge

SKOGEN - EN RESSURS MED STORT POTENSIAL

Norge har betydelige skogressurser. Skogen dekker om lag 40 prosent av landarealet, og omlag en fjerdedel av landarealet i Norge er produktiv skog. Det årlige hogstkvantumet har vært forholdsvis stabilt de siste 80 årene, mens volumet av skogen og den årlige tilveksten av ny skog har blitt to og en halv gang større i denne perioden. Den årlige hogsten av industrivirke har variert mellom 7 og 10 millioner kubikkmeter de siste 60 årene. I dag står det i overkant av 800 millioner kubikkmeter med tømmer i Norges skoger, og den årlige tilveksten er på om lag 25 millioner kubikkmeter.

Det er grunn til bekymring med tanke på avvirkningen av skog. Utviklingen er ikke i tråd med Stortingets mål om økt avvirkning innenfor bærekraftige rammer. Dette ble senest slått fast av en samlet Kontroll- og konstitusjonskomité i Innst. 102 S (2012-2013) i forbindelse med behandlingen av Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig forvaltning av norske

skogressurser i Stortinget i januar 2013. Der vises det til at volumet av hogstmoden skog er økende, og at denne utviklingen ikke kan fortsette. Komiteen skriver blant annet følgende:

Komiteen finner det urovekkende at Stortingets mål om økt avvirkning ikke realiseres, og ber om at departementet iverksetter tiltak for å bedre tilgjengeligheten til skogressursene, blant annet gjennom bedret infrastruktur.

I St.meld. nr. 39 2008– 2009 *Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen* og i Meld. St. 9 2011-2012 *Landbruks- og matpolitikken* er det et uttrykt mål om å øke den samla avvirkingen av norske skogressurser.

I Stortingsmeldingen om *Klimautfordringene – Landbruket en del av løsningen* er det anvist at man kan øke den årlige avvirkingen til 15 millioner kubikkmeter som et positivt klimatiltak for Norge, forutsatt økt planting.

FRAMTIDSPERSPEKTIV

Arbeiderpartiets historie viser en sterk vilje til å satse på og utnytte tilgjengelige naturressurser til verdiskaping over hele landet. Dersom Norge ender opp med å bli en ren eksportør av trevirke vil det meste av verdiskapingen forsvinne. Ved videreforedling av skogressursen vil tømmerets verdi i snitt øke med 10-12 ganger før ferdig produkt. Basert på tallene fra 2010 hvor verdiskapingen utgjør om lag 44 milliarder kroner, mens uttaket av trevirke har ligget på antatt 66 prosent av ønsket avvirkningskvantum (15 millioner kubikkmeter) ,vil verdiskapingspotensialet minimum kunne utgjøre et sted mellom 55 og 60 milliarder kroner forutsatt at man oppnår ønsket avvirkningskvantum. For å oppnå dette potensialet er det viktig at man velger å satse langsiktig på skogens verdiskapingspotensial.

Dette forutsetter imidlertid en forsterket satsing gjennom aktivt skogbruk, planting og planteforedling og øvrig skogkultivering.

Trefiber kan erstatte en rekke oljebaserte produkter og har en bred anvendelsesmulighet. I et framtidig perspektiv er dette en mulighet for varig verdiskaping da skogen som ressurs på mange måter er «olje på land». Også i et slikt bilde er skogen en del av løsningen for et fornybart samfunn.

For å oppnå en robust verdikjede med en bred produktportefølje som passer inn i betalingsvillige markeder er det nødvendig å satse på forskning og utvikling.

Det må etableres en helhetlig politikk for næringen med et langsiktig trebasert forsknings- og utviklingsprogram. Hovedfokus skal være på ny teknologi, nye produksjonsprosesser, nye markeder og nye produkter. For å utnytte skogens ressurser må det etableres en klar strategi for å få ned kostnadene for inntransport av trevirke til både sagbruk og andre industrielle formål. Vi vil derfor tilrå at man lager en nasjonal tømmertransportplan som har til hensikt å legge til rette for gode logistikktiltak innenfor vei, bane og sjø for uttransportering av virke fra skogen.

Skogen er en viktig råstoffkilde til bioenergi og vil kunne spille en viktig rolle i overgangen til lavutslippssamfunnet og for å utvikle en bioøkonomi. Det mest verdifulle råstoffet i skogen går til treindustrien, mens massevirket går til treforedlingsindustrien. Røtter, grener og lignende kan benyttes til bioenergiformål. Også biprodukter som sagflis fra trevareindustrien er en viktig råstoffressurs som kan benyttes både i treforedlingsindustrien og til produksjon av fornybar energi.

En forutsetning for å lykkes er at man får etablert et robust og langsiktig eierskap som er villig til å utnytte trefiberets mange muligheter. Det forutsettes at skogeiere selv er motivert til

å inngå i et slikt langsiktig industrielt eierskap, og gjennom et slikt eierskap bidrar til å utvikle hele verdikjeden. I den forbindelse kan det være riktig at staten inngår i et strategisk langsiktig eierskap sammen med skogeierne.

UTFORDRINGER

EIENDOMSTRUKTUR

Norge har en stor grad av småskala skogbruk med en høy andel privateid skog. Ved utgangen av 2010 var det i følge SSB registrert 118 600 skogeiendommer med minst 25 dekar produktiv skog. Nesten 60 prosent av eiendommene er under 250 dekar, men disse representerer bare drøye 10 prosent av skogarealet. For det store flertallet av skogeiere er skogbruk en tilleggsnæring, og skogens økonomiske betydning for eierne er redusert med årene. I tillegg, og som et resultat av redusert veiledning og direkte kontakt mellom skogeiere og offentlig og privat skogforvaltning, blir inaktive skogeiere i for liten grad fulgt opp av et veiledningsapparat. Det er potensial for økt avvirkning på de mindre eiendommene, men da må det legges til rette for veiledning, motivasjon og samarbeidstiltak. Statskog har også en viktig rolle å spille som en stor og aktiv skogeier som kan bidra til å videreutvikle skognæringen over hele landet.

INFRASTRUKTUR

Skogsektoren er en betydelig transportbruker og står for om lag 14 prosent av samlet godstransport på vei i Norge. Transporten består i hovedsak av råvarer fra skogen til foredlingsindustri og av ferdigvarer fra industri til markeder i inn- og utland. Store volum, med forholdsvis lav verdi, gjør at transporten er den største utfordringen for verdikjeden. Siden

transportkostnadene utgjør en stor andel av råvarekostnadene levert industri er det her konkrete tiltak vil gi størst og mest synlig effekt.

Det er derfor viktig at vi bedrer infrastrukturen for skognæringene slik at kostnadene ved transport av tømmer blir redusert, og at skogarealene gjennom en slik satsing blir gjort mer tilgjengelig. Spesielt er behovet for infrastruktur stor i kystfylkene. Kyst- Norge har 42 prosent av Norges produktive skogareal, men bare 17 prosent av avvirkingen. Mye av det hogstmodne tømmeret langs kysten vil ikke bli hogget dersom det ikke bygges blant annet flere kaier og skogsbilveier.

INON står for inngrepsfrie naturområder, som defineres som områder beliggende en kilometer eller mer fra tyngre tekniske inngrep målt i luftlinje. INON ble utviklet for å være en indikator, men brukes nå som et forvaltningsverktøy. INON-status kan alene være nok til å reise innsigelse i plansaker. Skognæringen har over flere år kritisert bruken av INON som forvaltningsverktøy, og har kalt ordningen for et "snikvern" som ikke har tilstrekkelig fundament i Stortinget, og som heller ikke er tilstrekkelig utredet. utfordringene for skogbruket med henhold til INON og veibygging oppstår først og fremst på Vestlandet, i Trøndelag og i Nord- Norge hvor veinettet er mye dårligere utbygd enn på Østlandet. Skognæringen mener det er behov for at INON skal tas opp til bred politisk behandling.

INDUSTRIEN

Det har over flere år vært utfordringer med lønnsomheten for treforedlingsindustrien, til tross for betydelig effektivisering av produksjonen. I perioder har lønnsomheten vært negativ og klart svakere enn for annen norsk industri. Hovedårsaken til dette er pressede priser på sluttproduktene, mens innsatsvarekostnaden har økt. Lønnskostnadene i bransjen har derimot ikke økt vesentlig mer enn i tilsvarende industri i sammenlignbare land. For treforedlingsindustrien er også valutakurser av stor betydning, da innsatsfaktorer prises i

kroner og inntektene prises i Euro og Dollar. Om lag halvparten av den norske «lønnsveksten» de senere år skyldes en styrking av kronekursen mot våre handelspartnere (Tabell 3.2 TBU 2013).

Deler av industrien har imidlertid klart å opprettholde en relativt god lønnsomhet, gjennom satsing på FoU, utvikling av nye nisjeprodukter og produksjonsprosesser. Et eksempel på dette er Borregaard Industrier som i løpet av de siste tiårene på en god måte har utviklet celluloseproduksjonen til foredling av tømmerstokken til finkjemiske produkter for betalingsdyktige markeder over hele verden. Utvikling av nye produkter for treforedlingsindustrien eller utvikling av nye verdikjeder basert på norsk produksjon kan skje ved både omstilling av eksisterende virksomhet, og ved etablering av helt nye fabrikker. Utfordringen for ny anvendelse av skogvirke er å identifisere produkter med tilstrekkelig markedspotensial som kan tåle et norsk kostnadsnivå.

Gjennom tiltakspakken for treforedlingsindustrien som kom i RNB 2012 ble det blant annet bevilget midler til å opprette to inkubatorer med base i lokale treforedlingsmiljøer. Inkubatorene skal stimulere til vekstbedrifter rundt større industribedrifter og kompetansemiljøer. Det er behov for en styrket satsing på disse miljøene, for å bidra til samarbeid om teknologiutvikling for å utvikle nye markedsmuligheter og bygge en mer robust framtidsrettet skognæring. Den aktuelle situasjonen med salg av Sødra Cell sin fabrikk på Tofte har også aktualisert behovet for statlig risikokapital som kan investere i norsk industri.

KONKURRANSEKRAFT

Den største utfordringen for den norske skogsektorens konkurranseevne er det høye kostnadsnivået sammenlignet med andre land. Norge har ingen toll på tømmer eller treprodukter, og konkurransekraften må derfor baseres på produktkvalitet, markedsnærhet, evne til leveranser til rett tid og rasjonelle og innovative aktører i verdikjeden.

Energikostnader er ved siden av skogvirke de største innsatsvarekostnadene for treforedlingsindustrien og har stor betydning for næringens konkurranseevne.

Regjeringen har gjennomført en rekke tiltak på kraft- og klimaområdet som er viktige for treforedlingsindustrien, noe som gir vår industri konkurransemessige fortrinn i forhold til andre land. Det er blant annet etablert en garantiordning for langsiktige kraftavtaler, en ny ordning i Enova som skal fremme store investeringer i klimateknologi i industrien, og det er gjennomført betydelige tiltak som styrker kraftforsyningen. Det blir også etablert en CO₂-kompensasjonsordning. Dersom det blir behov for det må innretningen på de forskjellige ordningene justeres slik at enkeltbedrifter som bør omfattes ikke faller utenfor ordningene.

Skognæringen påføres imidlertid store kostnader gjennom en svak og lite hensiktsmessig infrastruktur. Det må settes klare mål om at disse kostnadene skal reduseres. Næringen må underlegges konkurransedyktige vilkår som legger til rette for utvikling av en framtidsrettet og innovativ norsk skognæring.

UTVALGET FORESLÅR FØLGENDE TILTAK:

SKOGEN SOM VERDIKJEDE

- Skognæringen må bli et nasjonalt strategisk satsingsområde for utvikling av helhetlige verdi- og næringskjeder i Norge.
- Sikre en helhetlig og aktiv skogforvaltning på alle nivå som underbygger at skog er en viktig fornybar ressurs som skal utnyttes gjennom aktiv bruk og økt avvirking.
- Satse mer på planteforedling, planting og skogkultivering.
- Innrette virkemidler for å utvikle videreforedling av norske skogprodukter.

STERKERE VIRKEMIDLER

- Innovasjon Norge, SIVA og Forskningsrådet må satse mer på trebasert industri og foredling basert på skogen som ressurs.
- Skogfond-ordningen må sikres og behovet for å forsterke eksisterende ordning må utredes.
- Det må etableres et langsiktig trebasert FoU-program - SKOG21.
- Staten må aktivt bidra til å forsterke de ulike rådgivningsfunksjoner som er rettet mot næringen. Det må også legges til rette for økt informasjon om virkemidler.
- Staten må satse videre på klynger og inkubatorer, samt økt samarbeid og dialog mellom aktørene i næringen.
- Miljøteknologiprogrammet må videreføres og styrkes ytterligere utover nåværende nivå.
- Det må stimuleres til økt bruk av jordskifteinstituttet for å fremme en mer hensiktsmessig eiendomsstruktur i skogbruket.

ET STERKT OG LANGSIKTIG EIERSKAP

- Staten må aktivt bidra i utviklingen av et strategisk eierskap i framtidsretta norsk skogindustri.
- Statskog må spille en aktiv rolle i forhold til utviklingen av norsk skognæring. Dette må gjelde i forhold til eiendomsforvaltning, ressurs- og skogforvaltning og eventuell strategisk deltakelse på eiersiden i norsk skognæring. Statskog sine vedtekter endres i tråd med dette. Statskog skal ikke privatiseres.
- Vurdere om samvirkeloven må endres for å bedre mulighetene for kapitalreising gjennom skogeiersamvirket, bl a slik at egenkapitalemisjon kan tillates.

ENERGI

- Videreføre Enova-avgiften og energiskattedirektivet etter at fritaket utløper 30.6. 2014.
- Videreføre og effektivisere ordningen med tilskudd til produksjon og leveranse av energiflis til biovarmeanlegg.

INFRASTRUKTUR

- Fjerne INON som «forvaltningskriterium» ved planlegging av skogsbilveier og områder for skogsdrift.
- Maksimal tillat totalvekt for vogntog økes til 60 tonn og tillat vogntoglengde økes til 24 meter, på vegstrekninger dette er mulig.

- Det utarbeides en nasjonal tømmertransportplan over:
  - Hvilke investeringer som er nødvendig for å utbedre flaskehalsene i vegnettet slik at man kan få etablert en mest mulig effektiv tømmertransport på vegnettet.
  - Behovet for etablering av tømmerkaier for å gjøre tømmervirke mer tilgjengelig for transport over kjøll.
  - Behovet for omlastingsramper og jernbaneterminaler for langtransport av skogsvirke. Det må legges til rette for at frakt av tømmer på jernbanen kan foretas til konkurransedyktige priser.
- Det må satses vesentlig mer på utbygging av skogsbilveier for å øke tilgjengeligheten til skogen, samt tiltak som kan stimulere til opprusting av eksisterende veier.

SKOGGRUPPA HAR BESTÅTT AV:

Terje Lien Aasland, leder

Else-May Botten

Arne L. Haugen

Lise Christoffersen

Alf Daniel Moen

Gerd Janne Kristoffersen

Mari Gjølstad

Dag Terje Andersen

Jeanette Moen

Hans-Christian Gabrielsen

Elin Kobro, sekretær

Arbeiderpartiet
